

Barbizon van het Noorden

De ontdekking van
het Drentse landschap
1850-1950

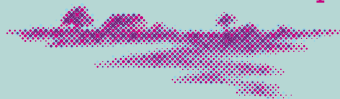
Barbizon van het Noorden

De ontdekking van
het Drentse landschap
1850-1950

Annemiek Rens

W BOOKS

Het Drentse Landschap

VOORWOORD 7 KAART VAN DRENTHE 8 INLEIDING 9

proloog:

18

de ontdekking van drenthe

**sporen uit het
verleden**

38

zand en hei

60

in het dorp

96

boerenleven

144

veen en turf

190

epiloog:

lang leve drenthe

214

INDEX KUNSTENAARS 236 NOTEN 238 LITERATUURLIJST 239 COLOFON 240

ENDING 1917

Het Drentse landschap inspireert kunstenaars al sinds jaar en dag. Met name in de negentiende eeuw trokken veel schilders naar Drenthe om de ongerepte natuur en het eenvoudige leven van de bewoners vast te leggen. Vincent van Gogh en Max Liebermann zijn waarschijnlijk de beroemdste bezoekers uit die tijd. Maar ook de schilders van de Haagse School trokken naar 'd'Olde Lantschap' om naar voorbeeld van de fameuze Franse schilders uit de School van Barbizon *en plein air* te gaan schilderen. Dit was toen vrij nieuw: het ter plekke schilderen in de natuur en daarbij het juiste licht vangen. Het gaf een nieuwe dimensie aan de schilderkunst, die zich tot dat moment voornamelijk binnen de muren van het atelier afspeelde. In deze publicatie zijn de mooiste landschappen die in Drenthe gemaakt zijn gebundeld. Het boek is gebaseerd op *De schilders van Drenthe* dat in 2017 verscheen. Speciaal voor de tentoonstelling *Barbizon van het Noorden. De ontdekking van het Drentse Landschap 1850-1950* in het Drents Museum is dit boek in een nieuw jasje gestoken.

De tentoonstelling en deze publicatie zijn het resultaat van een nauwe samenwerking tussen het Drents Museum en de Stichting Het Drentse Landschap. Als organisatie bestaat Het Drentse Landschap 85 jaar: een gebeurtenis die niet ongemerkt voorbij mag gaan. Ten tijde van de oprichting in 1934 werden de Drentse heidevelden ontgonnen en werden de eerste beken rechtgetrokken. De pioniers van deze nieuwe stichting hadden het gevoel dat hun mooie Drenthe opgeofferd werd aan de vooruitgang. Met hun 'Drenthsche Landschap' wilden ze de laatste stukjes ongerepte natuur van de ondergang redden. Anno 2019 staat het landschap in Drenthe nog steeds onder druk. Er moeten antwoorden gevonden worden op belangrijke vragen

als 'Hoe gaan we het probleem van de opwarming van de aarde te lijf?', 'Hoe raken we los van vervuilende fossiele brandstoffen en wat betekent dat voor de energietransitie die we moeten maken?' en 'Kunnen we het verlies aan biodiversiteit en de verdere aantasting van ons mooie landschap nog keren?'. Het zijn complexe vraagstukken die niet eenvoudig op te lossen zijn, maar Het Drentse Landschap zal daar waar mogelijk een bijdrage blijven leveren...

Barbizon van het Noorden is een ideale manier om aandacht te vragen voor het unieke Drentse landschap. Het biedt ook de gelegenheid om nog even terug te keren naar het Drenthe van weleer. Naar een periode waarin het isolement van Drenthe werd doorbroken en de schoonheid van de provincie werd ontdekt. Ondanks alle veranderingen is Drenthe nog steeds een bijzondere provincie met veel afwisselde sferen: heide, bossen, veengebieden, de dorpen, boerderijen, keuterijen en hunebedden. Maar ook rust en ruimte. Hier vind je het nog allemaal. De tentoonstelling en dit boek zijn daarom ook een oproep om eropuit te trekken en te genieten van al het moois dat deze provincie te bieden heeft.

Bijna alle afgebeelde schilderijen en tekeningen komen uit de collectie van het Drents Museum. Een groot deel hiervan werd geschonken door de Stichting Vrienden van het Drents Museum. Deze vriendenclub is met meer dan 2000 leden een van de grootste vriendenverenigingen van Nederland. Zij vierden in 2020 het 65-jarig bestaan, waarmee wij ze van harte feliciteren.

Harry Tupan, *Algemeen directeur Drents Museum*
Sonja van der Meer, *Directeur/Bestuurder Het Drentse Landschap*

Proloog

DE ONTDEKKING VAN DRENTHE

Ze doen stuk voor stuk sprookjesachtig aan, de eerste schilderijen die van het Drentse landschap bekend zijn: idyllische dorpjes omzoomd met majestueuze bomen, een klein meer en hier en daar een boertje of boerinnetje in het gezelschap van een paar schapen of een hond. Of een zonovergoten weidelandschap met grazend vee. Deze werken doen denken aan de Hollandse zeventiende-eeuwse landschappen. Met name Egbert van Drielst is een meester in het schilderen van zulke romantische landschappen en wordt ook niet voor niets de Drentse Hobbema genoemd. De idyllische landelijkheid van het Drentse lokt al vanaf de achttiende eeuw kunstenaars naar de provincie. Het is veel dichterbij en goedkoper dan een trip naar Frankrijk of Italië, maar heeft dezelfde romantische kenmerken. Deze kunstenaars zijn avonturiers die zich niet laten weerhouden door een ruig landschap zonder voorzieningen. Juist deze elementen spreken hen aan. Zij tonen de mens als een nietig wezen overgeleverd aan de grootse natuur. In Drenthe vinden kunstenaars een ongerept, romantisch landschap van bos en hei met kleuren feller en contrastrijker dan in het Hollandse polderlandschap. Zij ontdekken het Drentse landschap als het ware en banen de weg vrij voor de kunstenaars van de Haagse School.

afb. 001 **Egbert van Drielst**, *Drents landschap*, 1807, olieverf op paneel, 60 x 82 cm, Drents Museum, schenking Stichting Vrienden van het Drents Museum

afb. 020 **Taco Mesdag**,
Hunebed bij Taarlo, ongedateerd,
olieverf op doek, 140,5 x 181,5
cm, Groninger Museum

< afb. 021 **Alexander
Mollinger**, *Hunebed*, onge-
dateerd, aquarel op papier,
27,3 x 22,7 cm, Rijksmuseum

>> afb. 022 **Alexander
Mollinger**, *Het Hunebed van
Tynaarlo*, 1861, aquarel op pa-
pier, 22 x 45 cm, Drents Museum,
schenking van de Stichting Vrien-
den van het Drents Museum

Alexander Mollinger is een leer-
ling van Willem Roelofs. Tijdens
gezamenlijke studiereizen naar
Drenthe maken ze voornamelijk
studies van het hunebed bij

Tynaarlo in 1860. Ook Westerbork
en Rolde zijn populaire plekken
voor dit duo. Mollinger stuurt
in 1862 een Drents landschap in
naar de Wereldtentoonstelling in
Londen, waar de pers enthousiast
reageert en hem tot de beste
Nederlandse landschapsschilders
rekent. Mollinger sterft jong,
hij lijdt waarschijnlijk aan tuber-
culose. Mede hierdoor is hij minder
bekend geworden.

afb. 038 **Hendrik Willem Mesdag**, *Landschap nabij Vries met ploegende boer*, 1877, olieverf op doek, 49,2 x 78,8 cm, Drents Museum, schenking van de Stichting Vrienden van het Drents Museum

Hendrik Willem Mesdag logeert regelmatig bij zijn broer Taco en schoonzus Gesina in Vries. Mesdag is vooral bekend van zijn zeegezichten, maar schildert ook landschappen. In Vries maakt hij dit landschap. De wolkenlucht doet denken aan luchten die de grote landschapsschilders als Jacob van

Ruisdael maakte, terwijl de boerenfiguren de komst van Van Gogh lijken aan te kondigen. Achterop het schilderij schrijft Mesdag met grote letters: ‘Verzonden per spoor, Vries 29 september 1877’. Het is een van de mooiste schilderijen die Mesdag in Drenthe maakt.

afb. 039 **Taco Mesdag**, *Herder met schaapskudde op het Balloërveld*, ongedateerd, olieverf op doek, 58 x 72,5 cm, Drents Museum, langdurig bruikleen Gemeentemuseum Den Haag

Na een succesvolle carrière in het bankwezen, begint Taco Mesdag

aan een even glansrijke loopbaan als beroepsschilder. Hij wordt vooral bekend om zijn landschappen. Op dit schilderij hoedt een herder zijn kudde op het Balloërveld, in de verte is de toren van Rolde te ontwaren. Taco Mesdag komt uit een bekende Groningse bankiersfamilie. Net als zijn jongere broer

Hendrik Willem slaan ze na hun loopbaan als bankier aan het schilderen. Taco Mesdag trouwt met Geesje van Calcar uit Hoogezand, die ook schildert. Het echtpaar verhuist naar Den Haag maar komt later terug om zich definitief te vestigen in een buitenhuisje in Vries.

afb. 052 **George Hendrik Breitner**, *Maannacht*, 1885, olieverf op doek, 70,5 x 100,5 cm, Musée d'Orsay, Parijs (Frankrijk)

Breitner is vooral beroemd geworden als schilder van de stad, en dan met name van Amsterdam. Minder bekend is dat hij ook enige tijd in Drenthe verblijft. Dit grote schilderij van een wolkenlandschap bij nacht laat zien hoe hij experimenteerde met licht en donker-effecten. Het is vrijwel zeker een Drents tafereel, ook af te leiden aan de schetsen die hij daar maakt van hetzelfde onderwerp. Mogelijk heeft hij het schilderij zelf later wél in zijn Haagse atelier geschilderd, op basis van voorstudies. Het werk bevindt zich tegenwoordig in de collectie van Musée d'Orsay in Parijs.

afb. 078 **Vincent van Gogh**, *Ophaalbrug in Nieuw-Amsterdam*, 1883, waterverf op papier, 38,5 x 81 cm, Groninger Museum

> afb. 079 **Julius van de Sande Bakhuyzen**, *De kerk van Rolde*, ca. 1890, olieverf op board, 35,5 x 32 cm, Drents Museum

Ed. Sande Bekkhusen

colofon

Deze publicatie verschijnt ter gelegenheid van de tentoonstelling Barbizon van het Noorden – De ontdekking van het Drentse Landschap 1850-1950 in het Drents Museum, Assen, van 24 november 2019 t/m 22 maart 2020.

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com
i.s.m. Drents Museum
info@drentsmuseum.nl
www.drentsmuseum.nl

TEKST

Annemiek Rens

VORMGEVING

Miriam Schlick

FOTOGRAFIE

JAV Studio's Assen

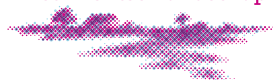
Tom Haartsen

Wim Kluvers

© 2019 WBOOKS / Drents Museum
/ Annemiek Rens

Het Drentse Landschap

W BOOKS

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam

© c/o Pictoright Amsterdam 2019.

ISBN 978 94 625 8346 7

NUR 646

HOOFDSPONSORS

SPONSOR

SUBSIDIEGEVER

provincie Drenthe

BEGUNSTIGERS

MET DANK AAN

In *Barbizon van het Noorden. De ontdekking van het Drentse landschap 1850-1950* presenteert het Drents Museum werk van grote kunstenaars uit de negentiende eeuw die de natuur van Drenthe ontdekten en op doek vastlegden. Werken van onder meer Israëls, Mesdag, Van Gogh, Liebermann en Wiegers, maar ook van hedendaagse kunstenaars, brengen de unieke eigenschappen van Drenthe in beeld.

Drenthe staat bekend om zijn prachtige natuur en gemoedelijke bevolking. Dit beeld van Drenthe is in de negentiende eeuw ontstaan, toen de eerste kunstenaars de provincie ontdekten en op het doek vastlegden.

Er is een mooie vergelijking te maken met het bekende Franse Barbizon, waar kunstenaars zich verzamelden om de natuur te gaan schilderen, vaak in de openlucht. Drenthe vervult eenzelfde rol als Barbizon met kunstenaarsdorpen als Zweeloo, Rolde en Vries als verzamelplekken.

Barbizon van het Noorden is gebaseerd op het eerder verschenen boek *De schilders van Drenthe*.

60

WWW.WBOOKS.COM

Het Drentse Landschap

Drents

Drents

